

Η ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΤΥΠΩΝ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ Δ. ΤΣΑΜΗ

Διευθνή Διεύθυνσης Οργάνωσης Εμπορικής Τράπεζας
Αναπληρωτή Καθηγητή του Τμήματος Δημόσιας Διοίκησης
του Παντείου Πανεπιστημίου

Α | Η εισαγωγή των διεθνών λογιστικών προτύπων

Οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων οι οποίες προβλέπονται από την ελληνική νομοθεσία καταρτίζονται μέχρι σήμερα, με βάση τις γενικά παραδεκτές λογιστικές αρχές και τη σχετική ελληνική νομοθεσία. Οι δύο αυτές βασικές συνιστάμενες, δηλαδή οι λογιστικές αρχές και η νομοθεσία, δημιουργούν την Ελληνική Λογιστική Πρακτική ή τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα (ΕΛΠ) – Greek Accounting Standards (GAS).

Τα ΕΛΠ συντίθενται από διάφορες διατάξεις του Εμπορικού Νόμου, του Γενικού και των Κλαδικών Λογιστικών Σχεδίων, αποφάσεις του Εθνικού Συμβουλίου Λογιστικής καθώς και πληθώρα φορολογικών και λοιπών διατάξεων, οι οποίες σε κάποιες περιπτώσεις αντικρούονται μεταξύ τους. Η Λογιστική Πρακτική (ή Λογιστικά Πρότυπα) που εφαρμόζεται σε κάθε χώρα, διαφοροποιείται από την αντίστοιχη πρακτική που εφαρμόζεται σε άλλες χώρες, δεδομένου ότι ακόμη και οι γενικές λογιστικές αρχές είναι προσαρμοσμένες προς το ιδιαίτερο θεσμικό πλαίσιο κάθε χώρας. Και στην Ελλάδα, παρά το γεγονός ότι σε μεγάλο βαθμό οι διατάξεις του εμπορικού νόμου αποτελούν προσαρμογή προς κοινοτικές οδηγίες, υπάρχουν συχνά διαφορές μεταξύ του νόμου και των οδηγιών αυτών.

Εκτός από τα Πρότυπα και τις Πρακτικές που εφαρμόζονται σε κάθε χώρα, η παγκόσμια πανεπιστημιακή κοινότητα, σε συνεργασία με τους επαγγελματικούς φορείς, από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 συνεργάστηκαν, με σκοπό τη σύνταξη λογιστικών κανόνων και την παροχή δυνατότητας ομοιόμορφης εφαρμογής αυτών των κανόνων σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι κανόνες αυτοί είναι τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα (ΔΛΠ) – International Accounting Standards (IAS).

Η καθιέρωση των ΔΛΠ στην Ελλάδα προβλέπεται από πρόσφατη διάταξη νόμου (Ν.2992/20-3-2002) υποχρεωτικά για τις επιχειρήσεις που είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών και προαιρετικά για τις λοιπές ανώνυμες εταιρείες οι οποίες ελέγχονται από ελεγκτή του ΣΟΕΛ, για τις περιόδους που λήγουν μετά την 31/12/2002.

Η καθιέρωση αυτή, η οποία σημειωτέον προηγείται κατά δύο έτη της – από 1/1/2005 – υποχρεωτικής για τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σημαίνει ότι θα υποχρεωθούν οι ελληνικές επιχειρήσεις που θα εφαρμόσουν τα ΔΛΠ, να ακολουθήσουν με ταχύτετους ρυθμούς, πρακτικές διαφορετικές από αυτές που ήταν υποχρεωμένες να ακολουθήσουν μέχρι σήμερα.

Σκοπός του παρόντος άρθρου είναι:

- η παρουσίαση των σημαντικότερων διαφορών μεταξύ των ΕΛΠ και των ΔΛΠ,

- ▀ η παρουσίαση *θεμάτων που ενδιαφέρουν ιδιαίτερα τα πιστωτικά ιδρύματα* και οι σχετικοί προβληματισμοί για την εφαρμογή τους, και
- ▀ ο σχολιασμός θεμάτων που αφορούν στον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων των τραπεζών.

B | *Οι σημαντικότερες διαφορές ΕΛΠ και ΔΛΠ*

Οι διαφορές μεταξύ των Ελληνικών Λογιστικών Προτύπων (ΕΛΠ) και των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (ΔΛΠ) μπορούν να εντοπισθούν σε βασικούς χώρους εφαρμογής της Λογιστικής:

B1. Τις οικονομικές καταστάσεις που καταρτίζονται και τις πληροφορίες που παρέχονται από αυτές

Μετά την καθιέρωση της υποχρέωσης των εισηγμένων εταιρειών για κατάρτιση *Κατάστασης Ταμειακών Ροών*, λαμβάνοντας υπόψη και την υποχρεωτικότητα – από το 1991 για τις μη τραπεζικές και από το 1994 για τις τραπεζικές επιχειρήσεις – για σύνταξη ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων, το εύρος των υφιστάμενων διαφοροποιήσεων μεταξύ ΕΛΠ και ΔΛΠ μειώθηκε σημαντικά. Διαφοροποιήσεις όμως μεταξύ ΕΛΠ και ΔΛΠ εξακολουθούν να υφίστανται σχετικά:

- ▀ με την κατάρτιση του *πίνακα μεταβολών της καθαρής θέσης*, όπου τα ΔΛΠ απαιτούν την κατάρτισή του, ενώ δεν υπάρχει τέτοια απαίτηση από την ελληνική νομοθεσία. Οσον αφορά τις ετήσιες ατομικές οικονομικές καταστάσεις των εταιρειών στην Ελλάδα, το κενό αυτό καλύπτεται στο μεγαλύτερο βαθμό από τη σύνταξη πίνακα διάθεσης αποτελεσμάτων, όμως στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις ο Έλληνας νομοθέτης δεν απαιτεί την κατάρτιση πίνακα διάθεσης, με αποτέλεσμα να μην προκύπτει με σαφήνεια για τον αναγνώστη η αιτιολόγηση των διαφορών στα ίδια κεφάλαια από χρήση σε χρήση.
- ▀ με το *περιεχόμενο του προσαρτήματος*, όπου τα ΔΛΠ απαιτούν να περιλαμβάνονται στο προσάρτημα πολύ περισσότερες πληροφορίες από όσες απαιτεί η ελληνική νομοθεσία (ενδεικτικά, τα ΔΛΠ απαιτούν την παροχή πληροφοριών, μετα-

ξύ άλλων, σχετικά με τις συναλλαγές με συνδεδεμένες επιχειρήσεις, τον μισθωμένο με χρηματοδοτική μίσθωση (leasing) εξοπλισμό και τον χρονικό διαχωρισμό των σχετικών μελλοντικών πληρωμών, την πολιτική αντιμετώπισης των κινδύνων κ.λπ.).

Πέραν των κύριων αυτών διαφορών, υπάρχουν και άλλες, όπως η εμφάνιση του φόρου εισοδήματος ως στοιχείου της Κατάστασης Αποτελεσμάτων, κατά τα ΔΛΠ, η ανάλυση που παρέχεται κατά κατηγορία στοιχείων του Ισολογισμού (όπου υπάρχουν περιπτώσεις δύο ή περισσότερων λογαριασμών των ΕΛΠ που αντιστοιχούν σε ένα λογαριασμό κατά ΔΛΠ και αντιστρόφως ενός λογαριασμού κατά ΕΛΠ που αντιστοιχεί σε δύο ή περισσότερους κατά ΔΛΠ) κ.λπ.

B2. Τη διαφορετική λογιστική αντιμετώπιση συγκεκριμένων περιπτώσεων και γεγονότων

Στην κατηγορία αυτή δεν περιλαμβάνονται μόνο τρόποι μέτρησης, αποτίμησης και απεικόνισης λογιστικών μεγεθών, αλλά και περιπτώσεις κατά τις οποίες λογιστικοποιούνται και εμφανίζονται μέχρι και περιουσιακά στοιχεία ή υπόλοιπα λογαριασμών τα οποία δεν υπήρχαν σύμφωνα με τα ΕΛΠ. Οι σημαντικότερες από τις διαφοροποιήσεις σχετικά με τη λογιστική αντιμετώπιση συγκεκριμένων περιπτώσεων και γεγονότων, μεταξύ ΕΛΠ και ΔΛΠ είναι:

- ▀ Τα *έξοδα ερευνών και ανάπτυξης*, κατά τα ΔΛΠ καταχωρίζονται σε λογαριασμό εξόδων πολυετούς απόσβεσης, μόνο αν πληρούνται πέντε συγκεκριμένες προϋποθέσεις και παραμένουν εκεί μόνο αν συνεχίζουν να πληρούνται οι προϋποθέσεις αυτές, ενώ η απόσβεσή τους γίνεται με συστηματικό τρόπο στη διάρκεια των ετών που αναμένεται το σχετικό όφελος, όπως η διάρκεια αυτή εκτιμάται από τη διοίκηση της εταιρείας / τράπεζας. Σύμφωνα όμως, με τα ΕΛΠ, όλα τα έξοδα ερευνών και ανάπτυξης καταχωρίζονται σε λογαριασμό εξόδων πολυετούς απόσβεσης, χωρίς προϋποθέσεις και η απόσβεσή τους γίνεται εφάπαξ ή τμηματικά και ισόποσα σε περίοδο που δεν υπερβαίνει τα πέντε έτη. Σημειωτέον επίσης ότι έχουν εκδοθεί κατά καιρούς και διατάξεις

στα ΕΛΠ, οι οποίες αντιμετωπίζουν συγκεκριμένα γεγονότα (όπως π.χ. της για πρώτη φορά δημιουργηθείσας πρόβλεψης για αποζημίωση προσωπικού και της διαφοράς που προέκυψε το 1999 από συναλλαγματικές διαφορές από υποτίμηση νομίσματος) με τρόπο διαφορετικό του λογιστικά ορθού, μεταφέροντας δηλαδή στα έξοδα πολυετούς απόσβεσης κονδύλια που κατά τα ΔΛΠ έπρεπε να είχαν βαρύνει τα αποτελέσματα χρήσεως της κλειόμενης και των προηγούμενων χρήσεων.

- Οι συντελεστές αποσβέσεως των παγίων κατά τα ΔΛΠ καθορίζονται με βάση τη διάρκεια του ωφέλιμου βίου τους, οι αναπροσαρμογές των παγίων γίνονται σύμφωνα με εκθέσεις ειδικών εκτιμητών και τα μισθωμένα με χρηματοδοτική μίσθωση (leasing) πάγια, εμφανίζονται στις οικονομικές καταστάσεις του μισθωτή, αν πρόκειται για περίπτωση μίσθωσης χρηματοδοτικής μορφής (financial lease). Σε περίπτωση μίσθωσης λειτουργικής μορφής (operational lease) θεωρείται ότι η κυριότητα του μισθωμένου εξοπλισμού ανήκει στον εκμισθωτή, στις οικονομικές καταστάσεις του οποίου και εμφανίζεται η σχετική αξία του εξοπλισμού.

Σύμφωνα όμως με τα ΕΛΠ, οι συντελεστές αποσβέσεως των παγίων καθορίζονται από τη φορολογική νομοθεσία, συχνά υπάρχουν και θεσμοθετημένες πρόσθετες αποσβέσεις, ως φορολογικό κίνητρο, υπήρξε δε και διάταξη η οποία επέτρεπε τη μη διενέργεια και καταχώριση αποσβέσεων στα βιβλία. Περαιτέρω, οι αναπροσαρμογές των παγίων γίνονται σύμφωνα με ειδικές νομοθετικές διατάξεις, τέλος δε, τα μισθωμένα με χρηματοδοτική μίσθωση πάγια δεν εμφανίζονται σε καμία περίπτωση στις οικονομικές καταστάσεις του μισθωτή.

- Στον ατομικό ισολογισμό των επιχειρήσεων, κατά τα ΔΛΠ οι συμμετοχές σε θυγατρικές εταιρείες εμφανίζονται με τη μέθοδο της ενοποίησης και οι συμμετοχές σε συγγενείς εταιρείες με τη μέθοδο της καθαρής θέσης, ενώ τα δικαιώματα της μειοψηφίας επί των ιδίων κεφαλαίων εμφανίζονται σε ιδιαίτερο κονδύλι του παθητικού, εκτός των ιδίων κεφαλαίων.

Σύμφωνα όμως με τα ΕΛΠ, στον ατομικό ισολογισμό των επιχειρήσεων (και όχι στον ενοποιημένο) οι συμμετοχές, ασχέτως ποσοστού συμμετοχής, αποτιμώνται στην κατ'είδος χαμηλότερη (στη συνολικά χαμηλότερη για τις τράπεζες) τιμή μεταξύ κτήσεως και τρέχουσας και τα δικαιώματα μειοψηφίας (στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις) εμφανίζονται σε ιδιαίτερο κονδύλι, εντός των ιδίων κεφαλαίων.

- Οι επιχορηγήσεις που λαμβάνονται από μια εταιρεία, κατά τα ΔΛΠ παρουσιάζονται σε λογαριασμό υποχρέωσης, δεδομένου ότι δεν αποτελούν στοιχείο που θα παραμείνει στα ίδια κεφάλαια, αφού μεταφέρονται σταδιακά στα αποτελέσματα, κατ'αναλογία με τη μεταφορά των αποσβέσεων των αντίστοιχων παγίων (για τα οποία λήφθηκε η επιχορήγηση) στα αποτελέσματα χρήσεως.

Σύμφωνα όμως με τα ΕΛΠ, οι επιχορηγήσεις, παρά το γεγονός ότι υφίστανται αποσβέσεις, θεωρούνται ως στοιχείο των ιδίων κεφαλαίων, κατά το αναπόσβεστο βέβαια τμήμα τους.

- Οι προβλέψεις κατά τα ΔΛΠ γίνονται βάσει τεκμηριωμένων στοιχείων και εκτιμήσεων της εταιρείας και αφορούν, μεταξύ άλλων, επισφαλείς απαιτήσεις, αποζημίωση προσωπικού, υποτιμήσεις αποθεμάτων (για απαξιωμένα και βραδέως κινούμενα αποθέματα), ενδεχόμενες υποχρεώσεις (από εκκρεμείς δίκες κ.λπ.).

Σύμφωνα με τα ΕΛΠ, ενώ ο εμπορικός νόμος αναφέρεται στην ανάγκη για διενέργεια επαρκών προβλέψεων, οι προβλέψεις που αναγνωρίζονται στα πλαίσια που τίθενται από τη φορολογική νομοθεσία, είναι αυτές που συνήθως καταχωρίζονται στα βιβλία.

- Σε περιπτώσεις που υπάρχει ετεροχρονισμός ως προς την αναγνώριση ορισμένων εσόδων ή εξόδων μεταξύ των λογιστικών βιβλίων και των φορολογικών υπολογισμών, κατά τα ΔΛΠ η εταιρεία πρέπει να εμφανίζει φόρους αναβαλλόμενους (deferred taxes) στις οικονομικές καταστάσεις της, είτε ως απαίτηση είτε ως υποχρέωση. Συγκεκριμένα απαίτηση προκύπτει όταν η εταιρεία, μέχρι την ημερομηνία του ισολογι-

σμού της κλειόμενης χρήσης, έχει υπολογίσει (με βάση τα κατά ΕΛΠ αποτελέσματα χρήσεως για όλες τις χρήσεις μέχρι και την κλειόμενη χρήση) φόρο εισοδήματος για την κλειόμενη και τις προηγούμενες χρήσεις αθροιστικά μεγαλύτερο από τον φόρο που θα προέκυπτε με βάση τα κατά ΔΛΠ αποτελέσματα χρήσεως για όλες τις χρήσεις μέχρι και την κλειόμενη χρήση. Αντίθετα προκύπτει υποχρέωση όταν έχει υπολογιστεί (με βάση τα κατά ΕΛΠ αποτελέσματα χρήσεως για όλες τις χρήσεις μέχρι και την κλειόμενη χρήση) φόρος εισοδήματος για την κλειόμενη και τις προηγούμενες χρήσεις αθροιστικά μικρότερος από τον φόρο που θα προέκυπτε με βάση τα αντίστοιχα κατά ΔΛΠ αποτελέσματα χρήσεως.

Σύμφωνα όμως με τα ΕΛΠ, δεν γίνεται καμία εγγραφή σχετικά με τους αναβαλλόμενους φόρους, ενώ και οι διαφορές φορολογικού ελέγχου προηγούμενων χρήσεων καταχωρίζονται ως στοιχείο διάθεσης αποτελεσμάτων.

Λαμβάνοντας υπόψη τις ανωτέρω διαφοροποιήσεις, εκτιμάται ότι απαιτείται σημαντική προετοιμασία για τον υπολογισμό των απαιτούμενων από τα ΔΛΠ μεγεθών για την κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων κατά ΔΛΠ. Η προετοιμασία αυτή δεν αφορά μόνο τις οικονομικές υπηρεσίες, αλλά και τις διευθύνσεις οργάνωσης και μηχανογράφησης (για τη δημιουργία ανάλογων εφαρμογών υπολογισμού μεγεθών, όπως π.χ. οι αποσβέσεις των παγίων) καθώς και τη συνεργασία με εξωτερικούς συνεργάτες, όπως ειδικοί εκτιμητές για την εκτίμηση της αξίας ακινήτων ή αναλογιστές για την εκτίμηση του ύψους της απαραίτητης πρόβλεψης για αποζημίωση προσωπικού.

B3. Οι επιπτώσεις από την εφαρμογή των ΔΛΠ ειδικότερα επί των οικονομικών καταστάσεων των τραπεζών μπορούν να ταξινομηθούν σε δύο βασικές κατηγορίες:

- σε αυτές που θα επέλθουν λόγω της εφαρμογής συγκεκριμένων ΔΛΠ που αφορούν κατά κύριο λόγο πιστωτικά ιδρύματα (συγκεκριμένα των ΔΛΠ Νο30, Νο32 και Νο39, στα οποία θα πρέπει

να προστεθεί οπωσδήποτε και το ΔΛΠ Νο17 σε περίπτωση ύπαρξης θυγατρικής εταιρείας χρηματοδοτικής μίσθωσης) και

- σε αυτές που θα επέλθουν λόγω της εφαρμογής των υπολοίπων ΔΛΠ που αναμένεται να επηρεάσουν σημαντικά και τις οικονομικές καταστάσεις των λοιπών – μη τραπεζικών – εταιρειών. Αρκετές μάλιστα από αυτές τις επιδράσεις θα αντιστοιχούν στην ενσωμάτωση των παρατηρήσεων, που αναφέρονται στα πιστοποιητικά των ελεγκτών, στις οικονομικές καταστάσεις των εταιρειών, συμπεριλαμβανομένων των τραπεζών.

Στην πρώτη κατηγορία, μία από τις σημαντικότερες διαφορές που θα επιφέρουν τα ΔΛΠ στις οικονομικές καταστάσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων είναι η εμφάνιση των πράξεων και συμβάσεων επί παραγώγων σε θέση εντός ισολογισμού. Δεδομένου ότι μέχρι σήμερα τα παράγωγα αντιμετωπίζονται ως στοιχεία εκτός ισολογισμού (όπως π.χ. οι ΠΔΤΕ 2054/1992, ΠΔΤΕ 2246/1993, ΠΔΤΕ 2291/1994 και ΠΔΤΕ 2458/2000) θα απαιτηθεί και σειρά ρυθμίσεων διατάξεων της τραπεζικής νομοθεσίας (σε Κοινοτικό επίπεδο, αφού οι Πράξεις της Τράπεζας της Ελλάδος αποτελούν ενσωμάτωση αντίστοιχων οδηγιών της ΕΕ στην ελληνική νομοθεσία).

Στη δεύτερη κατηγορία, μία από τις σημαντικότερες διαφορές που θα επιφέρουν τα ΔΛΠ στις οικονομικές καταστάσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων είναι ο υπολογισμός και η εμφάνιση επαρκών προβλέψεων στις οικονομικές καταστάσεις, όχι για φορολογικούς, αλλά για πραγματικούς σκοπούς. Η διαφοροποίηση αυτή επίσης θα απαιτήσει και σειρά ρυθμίσεων διατάξεων της τραπεζικής νομοθεσίας, αφού τα ΔΛΠ έχουν δικούς τους κανόνες σχηματισμού προβλέψεων και αποτίμησης των χορηγήσεων, ενώ υπάρχουν άλλοι κανόνες περί σχηματισμού προβλέψεων και για σκοπούς εποπτείας (ΠΔΤΕ 2442/1999).

Σημειωτέον ότι η ετήσια έκθεση GAAP 2001, η οποία βασίστηκε σε ερωτηματολόγιο που απέστειλαν στα μέλη τους επτά (7) μεγάλες διεθνείς εταιρείες ορκωτών λογιστών, με σκοπό να καταγράψουν τις αποκλίσεις μεταξύ των Εθνικών Λογιστικών Προτύπων και των ΔΛΠ για εξήντα χώρες, συ-

μπεριλαμβανομένης της Ελλάδος, δείχνει ότι αντίστοιχες αποκλίσεις μεταξύ ΕΛΠ και ΔΛΠ παρατηρούνται και στη σύγκριση των τοπικών λογιστικών κανόνων άλλων χωρών και ΔΛΠ.

Γ | Τα χρηματοοικονομικά προϊόντα κατά τα ΔΛΠ

Κατά το ΔΛΠ Νο32 (Financial Instruments: Disclosure and Presentation), τα χρηματοοικονομικά προϊόντα διακρίνονται στον ισολογισμό όχι με βάση το νομικό τύπο τους, αλλά με βάση την ουσία και το πραγματικό περιεχόμενό τους. Η διάκρισή τους γίνεται είτε ως υποχρέωση προς εξόφληση με μετρητά είτε ως έντιμη υποχρέωση (ή αντίστοιχο δικαίωμα για τον αντισυμβαλλόμενο).

Αν υπάρχουν χρηματοοικονομικά προϊόντα, ο τρόπος ρευστοποίησης των οποίων εξαρτάται από την αβέβαιη έκβαση μελλοντικών γεγονότων, τα οποία δεν δύνανται να ελεγχθούν ούτε από τον εκδότη ούτε από τον αγοραστή, τότε αυτά τα προϊόντα πρέπει να ταξινομηθούν σαν υποχρέωση προς εξόφληση, ανεξάρτητα από τον νομικό τους τύπο, ενώ αν υπάρχει πολύ μακρινή και ελάχιστη πιθανότητα ρευστοποίησης σε μετρητά, τότε τα προϊόντα ταξινομούνται ως έντιμη υποχρέωση.

Περαιτέρω, όσα προϊόντα περιέχουν ταυτόχρονα και μία καθαρή υποχρέωση προς εξόφληση και μία έντιμη υποχρέωση, αυτά πρέπει να διαχωρίζονται, να λογιστικοποιούνται και να παρουσιάζονται ξεχωριστά, ενώ συμψηφισμός απαιτήσης με υποχρέωση επιτρέπεται μόνο όταν υπάρχει έννομο δικαίωμα συμψηφισμού, αλλά και πρόθεση ταυτόχρονης ρευστοποίησης των δύο στοιχείων (της απαιτήσης και της υποχρέωσης).

Σχετικά με τις υποχρεώσεις γνωστοποίησης, το ΔΛΠ Νο32 αναφέρει ότι στις οικονομικές καταστάσεις πρέπει να γνωστοποιούνται οι πολιτικές διαχείρισης του κινδύνου, οι πολιτικές αντιστάθμισης των κινδύνων, η έκθεση της εταιρείας σε επιτοκιακό, πιστωτικό, συναλλαγματικό κίνδυνο ή κίνδυνο αγοράς, ρευστότητας και ταμειακών ροών, καθώς και η εύλογη αξία των χρηματοοικονομικών προϊόντων.

Κατά το ΔΛΠ Νο39, τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού και παθητικού αρχικά καταχωρίζονται στο κόστος κτήσης, το οποίο προσδιορίζεται από την εύλογη αξία του τιμήματος που πληρώθηκε ή εισπράχθηκε και συμπεριλαμβάνει όλα τα σχετιζόμενα με την αγορά ή την πώληση έξοδα (σε αντίθεση με τα ΕΛΠ, όπου τα έξοδα απόκτησης των χρηματοοικονομικών στοιχείων μεταφέρονται άμεσα στα αποτελέσματα της χρήσεως).

Η αναγνώριση (καταχώριση) των χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού και παθητικού γίνεται μόνο όταν το πιστωτικό ίδρυμα καθίσταται συμβατικό μέρος (με δικαίωμα ή υποχρέωση μεταξύ αυτής και του αντισυμβαλλόμενου) της σύμβασης η οποία δεσμεύει τα δύο μέρη. Δηλαδή με την υπογραφή της σύμβασης και ανεξάρτητα πότε αυτή θα τεθεί σε ισχύ στο μέλλον, η εγγραφή για τα χρηματοοικονομικά στοιχεία πρέπει να γίνει στον ισολογισμό, εκφράζοντας την παρούσα αξία των μελλοντικών ενδεχόμενων απαιτήσεων ή υποχρεώσεων που απορρέουν από τη σύμβαση.

Η διάκριση χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού, για τα οποία υπάρχει και παράδοση, γίνεται με την ένταξή τους σε 4 κατηγορίες (όπως οι κατηγορίες αυτές αναφέρονται στην επόμενη παράγραφο, ήτοι εμπορικό χαρτοφυλάκιο, διακρατούμενα μέχρι τη λήξη στοιχεία, δάνεια τα οποία δόθηκαν πρωτογενώς από την τράπεζα και διαθέσιμα προς πώληση χρεόγραφα). Για τις 4 αυτές κατηγορίες, η ημερομηνία καταχώρισης στα λογιστικά βιβλία κατά την αγορά, δύναται να είναι είτε η ημερομηνία της αρχικής διενέργειας (συμφωνίας) της πράξης κατά την οποία η επιχείρηση δεσμεύεται να αγοράσει το στοιχείο ενεργητικού, είτε η ημερομηνία αξίας διακανονισμού (value date), δηλαδή αυτή κατά την οποία το στοιχείο ενεργητικού περνάει στην κατοχή της επιχείρησης. Η ευχέρεια επιλογής όμως δεν υπάρχει στην περίπτωση της πώλησης του χρηματοοικονομικού στοιχείου, οπότε η σχετική αναγνώριση γίνεται κατά την ημερομηνία διακανονισμού.

Στον ισολογισμό, τα χρηματοοικονομικά προϊόντα κατατάσσονται σε τέσσερις κατηγορίες χαρτοφυλακίων, ανάλογα με τον σκοπό κατοχής και

την αποδεδειγμένη συμπεριφορά τους στη διάρκεια κατοχής τους από την τράπεζα:

- ▶ **εμπορικό χαρτοφυλάκιο**, όπου περιλαμβάνονται τα στοιχεία για τα οποία υπάρχει σκοπός πώλησης-ρευστοποίησης εντός της επόμενης λογιστικής περιόδου για αποκόμιση κέρδους. Αυτά τα στοιχεία αποτιμώνται σε τρέχουσες αξίες με άμεση καταχώριση της υπεραξίας (ή της υποαξίας) στα αποτελέσματα της χρήσης.
- ▶ **διακρατούμενα μέχρι τη λήξη**, όπου περιλαμβάνονται όλα τα χρεόγραφα (εκτός από μετοχές) από τα οποία θα εισπραχθούν τόκοι για όλη τη διάρκειά τους. Αυτά αποτιμώνται στην αναπόσβεστη αξία κτήσης, με βάση το πραγματικό επιτόκιο απόδοσης. Η έννοια του πραγματικού επιτοκίου δεν υπάρχει στα ΕΛΠ, όπου για τους αντίστοιχους υπολογισμούς χρησιμοποιούνται τα ονομαστικά επιτόκια, οι δε σχετικοί υπολογισμοί καταλήγουν σε διαφορετικά αποτελέσματα από αυτά των ΔΛΠ. Σημειωτέον ότι η απόσβεση της διαφοράς που προκύπτει κατά την αγορά, δηλαδή της τιμής σε σχέση με τη δεδουλευμένα υπολογισμένη αξία (premium ή discount) λογίζεται στα έσοδα από τόκους και όχι στα χρηματοοικονομικά έσοδα.
- ▶ **δάνεια** τα οποία δόθηκαν πρωτογενώς από την τράπεζα (όχι εμπορικά). Αυτά αποτιμώνται στο κόστος κτήσης τους (στο βαθμό της μη επιστροφής τους και της ενσωμάτωσης τόκων) μείον ενδεχόμενες μειώσεις λόγω προβλημάτων εισπραξιμότητας. Στην κατηγορία αυτή δεν περιλαμβάνονται τα δάνεια που αποκτώνται από άλλη τράπεζα, π.χ. ως έντιπλο στοιχείο ενεργητικού.
- ▶ **διαθέσιμα προς πώληση**, όσα δηλαδή χρεόγραφα δεν ανήκουν στις προηγούμενες τρεις κατηγορίες. Αυτά αποτιμώνται στην εύλογη αξία και η υπερ(υπο)αξία μπορεί είτε να μεταφερθεί σε λογαριασμό των Ιδίων Κεφαλαίων είτε στα Αποτελέσματα Χρήσης. Η συγκεκριμένη όμως απόφαση περί μεταφοράς ή μη της υπερ(υπο)αξίας αυτής στα Ιδια Κεφάλαια ή στα Αποτελέσματα Χρήσης, πρέπει να ακολουθείται με συνέπεια, σε όλες τις επόμενες χρήσεις.

Για να μπορούν να εφαρμοστούν τα ΔΛΠ σχετικά

με τον χαρακτηρισμό των χρηματοπιστωτικών μέσων και την καταχώρησή τους στα επιμέρους χαρτοφυλάκια, θεωρούνται ως απαραίτητες προϋποθέσεις (α) η ύπαρξη θεσμοθετημένων οργάνων από τις τράπεζες σχετικά με την επενδυτική πολιτική (β) η ύπαρξη σχετικών διαδικασιών που να ακολουθούνται με τρόπο που να διασφαλίζει ότι διενεργούνται οι πράξεις που αποφασίστηκαν και ότι τηρείται η σχεδιαζόμενη πολιτική και (γ) η ύπαρξη πλήρους τεκμηρίωσης ώστε να είναι δυνατός ο εντοπισμός και χαρακτηρισμός οποιωνδήποτε σχετικών κινήσεων.

Οι μεταφορές στοιχείων από ένα χαρτοφυλάκιο σε άλλο δεν επιτρέπονται, παρά μόνο σε ελάχιστες περιπτώσεις, όπως π.χ. για την περίπτωση μεταφοράς από το επενδυτικό χαρτοφυλάκιο σε άλλο, όταν υπάρχουν μεταξύ άλλων οι εξής προϋποθέσεις:

- ▶ όταν η λήξη των στοιχείων είναι πολύ κοντά (χωρίς να αναφέρεται πόσο κοντά) ή
- ▶ όταν έχει μεσολαβήσει εξόφληση του μεγαλύτερου μέρους του αρχικού κεφαλαίου (χωρίς να αναφέρεται ποσοστό) ή
- ▶ όταν έχει μεσολαβήσει μεμονωμένο γεγονός, πέρα από τον έλεγχο της επιχείρησης, που δεν αναμενόταν και εκτιμάται ότι δεν θα ξανασυμβεί.

Όσον αφορά τις ίδιες μετοχές, αυτές απεικονίζονται στο κόστος κτήσης (και όχι αναπροσαρμοσμένες σε άλλη αξία) και μάλιστα αφαιρετικά στην καθαρή θέση. Η διαφορά μεταξύ κόστους κτήσης και τιμήματος πώλησης, που προκύπτει κατά την πώληση ιδίων μετοχών δεν καταχωρίζεται στα αποτελέσματα χρήσεως, αλλά μεταφέρεται απευθείας στην καθαρή θέση.

Σχετικά με τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα, αυτά εμφανίζονται στον ισολογισμό αποτιμημένα στην εύλογη αξία τους (fair value). Σύμφωνα με τα ΔΛΠ, τα παράγωγα προϊόντα θεωρούνται ότι έγιναν όλα για κερδοσκοπικούς σκοπούς εκτός εάν μπορεί να αποδειχθεί ότι αυτά έγιναν με σκοπό την αντιστάθμιση κινδύνου (hedging). Για σκοπούς απόδειξης, η αντιστάθμιση πρέπει να βασίζεται και να αφορά συγκεκριμένη συναλλαγή και κίνδυνο και να εφαρμόζεται με συγκεκριμένη αντίστοιχη πράξη αντιστάθμισης, πρέπει δηλαδή να υπάρχει συγκεκρι-

μένη και ξεκάθαρη τεκμηρίωση και συνέπεια με την πολιτική διαχείρισης κινδύνου (risk management strategy). Επίσης, η αντιστάθμιση πρέπει να είναι επαρκώς αποτελεσματική (highly effective) και η αποτελεσματικότητά της πρέπει να επανεκτιμάται σε συνεχή βάση.

Όταν τα παράγωγα γίνονται με κερδοσκοπικό σκοπό (αλλά και όταν δεν μπορεί να αποδειχθεί ότι αυτά έγιναν για αντιστάθμιση κινδύνου, οπότε επίσης θεωρείται ότι έγιναν με κερδοσκοπικό σκοπό) τότε αντιμετωπίζονται όπως και το εμπορικό χαρτοφυλάκιο, οπότε η διαφορά μεταξύ της τρέχουσας αξίας τους και της αρχικής αξίας τους, μεταφέρεται απευθείας στα Αποτελέσματα Χρήσης.

Όταν αποδεικνύεται ότι το παράγωγο αφορά αντιστάθμιση κινδύνου, τότε:

- ▶ δεν αναγνωρίζεται πλέον η γενική αντιστάθμιση κινδύνου (macro-hedging),
- ▶ δεν είναι αποδεκτό το εσωτερικό (intra-division και intra-group) hedging: (μεταξύ banking book και trading book),
- ▶ δεν γίνεται αποδεκτό το hedging σε επίπεδα χαρτοφυλακίων που δεν μοιράζονται τον ίδιο κίνδυνο,
- ▶ δε γίνεται αποδεκτή η αντιστάθμιση επιτοκιακού κινδύνου στα στοιχεία που διακρατούνται έως τη λήξη τους.

Η επαρκής αποτελεσματικότητα της αντιστάθμισης ισχύει μόνο όταν η μεταβολή της αγοραίας αξίας ή των ταμιακών ροών της καλυπτόμενης συναλλαγής αντισταθμίζεται επαρκώς από την αντίστοιχη μεταβολή της αγοραίας αξίας ή των χρηματοροών της πράξης αντιστάθμισης.

Το ΔΛΠ Νο39 αποδέχεται ένα εύρος αποτελεσματικότητας των πράξεων αντιστάθμισης 80%-125%. Ο τρόπος καθορισμού του εύρους έγινε με τρόπο ώστε να γίνεται αποδεκτή μια απόκλιση της τάξεως του 20% μεταξύ (α) του αποτελέσματος από τα πρωτογενές χρηματοοικονομικό στοιχείο και (β) του προφανώς αντίθετου αποτελέσματος από την πράξη, η οποία εξετάζεται εν προκειμένω αν αφορά αντιστάθμιση. Εάν υπάρξει υπέρβαση του εύρους αυτού, τότε η παράγωγη πράξη αντιστάθμισης θεωρείται ότι δεν έγινε για σκοπούς αντιστάθμισης.

Εστω δηλαδή ότι η ζημιά από ένα πρωτογενές χρηματοοικονομικό στοιχείο ανέρχεται σε 40 και το όφελος από το εξεταζόμενο παράγωγο ανέρχεται σε κέρδος από 32 μέχρι 50, τότε γίνεται αποδεκτό ότι το παράγωγο αυτό είναι αντισταθμιστικό. Πιο συγκεκριμένα, στην περίπτωση που το κέρδος του παραγώγου είναι 32, τότε το εξεταζόμενο ποσοστό είναι $32/40=80\%$ ή αντίστροφα $40/32=125\%$. Ομοίως στην περίπτωση που το κέρδος του παραγώγου είναι 50, τότε το εξεταζόμενο ποσοστό είναι $50/40=125\%$ ή αντίστροφα $40/50=80\%$.

Η εξέταση των αποκλίσεων αυτών προκειμένου να διενεργηθεί ο χαρακτηρισμός των παραγώγων σε αντιστάθμισης και μη, είναι πολύ σημαντική, δεδομένου ότι αποτελεί κριτήριο καταχώρισης των διαφορών στα αποτελέσματα χρήσεως ή στα ίδια κεφάλαια.

Ο λογιστικός χειρισμός των πράξεων αντιστάθμισης ανάλογα με το είδος της αντιστάθμισης έχει ως εξής:

- ▶ αντιστάθμιση εύλογης αξίας (fair value hedging) όπου το παράγωγο προϊόν αποτιμάται σε εύλογη αξία και απεικονίζεται στον ισολογισμό ενώ κάθε μεταβολή της αξίας του μεταφέρεται στα αποτελέσματα διότι και η αντίστοιχη μεταβολή της αξίας της καλυπτόμενης συναλλαγής μεταφέρεται στα αποτελέσματα,
- ▶ αντιστάθμιση χρηματοροών (cash flow hedging) όπου το παράγωγο προϊόν αποτιμάται σε εύλογη αξία, απεικονίζεται στον ισολογισμό, ενώ κάθε μεταβολή της αξίας του μεταφέρεται απευθείας στην καθαρή θέση (για την καλυπτόμενη συναλλαγή δεν υφίσταται θέμα μεταβολής της εύλογης αξίας της επειδή αυτή αφορά χρηματοροή),
- ▶ αντιστάθμιση επένδυσης σε εταιρεία του εξωτερικού, όπου κατά κανόνα ακολουθείται το ΔΛΠ Νο21, όμως, το ποσοστό που εμπίπτει μέσα στο αποδεκτό εύρος αποτελεσματικότητας μεταφέρεται στην καθαρή θέση ενώ κάθε υπέρβαση αυτού μεταφέρεται στα αποτελέσματα.

Κατά την ημερομηνία σύνταξης του ισολογισμού, πρέπει να γίνεται αποτίμηση, με την έννοια της επανεκτίμησης της αξίας των χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού, δηλαδή να ελέγχεται εάν η λογιστική αξία των στοιχείων του ενεργητικού εί-

να υψηλότερη της καθαρής ρευστοποιήσιμης αξίας τους, οπότε η διαφορά λογίζεται στα αποτελέσματα για όσα φέρονται στο αναπόσβεστο κόστος κτήσης τους. Για όσα υπήρχε λογαριασμός υπερ(υπο)αξίας αποθεματικού, τότε αυτός μεταφέρεται στα αποτελέσματα.

Σε περίπτωση που σε μεταγενέστερο χρόνο υπάρξει ανάκτηση της αξίας, τότε η ζημιά (α) αντिलογίζεται μέσω των αποτελεσμάτων, εάν τα αποτελέσματα είχαν επιβαρυνθεί σε προηγούμενη χρήση ή (β) τακτοποιούνται μέσω μείωσης του υπολοίπου που είχε μεταφερθεί στα ίδια κεφάλαια σε προηγούμενες χρήσεις, στις περιπτώσεις που είχε επιλεγεί αυτή η αντιμετώπιση στο παρελθόν.

Σε περίπτωση επανεκτίμησης αξίας δανείων η μέθοδος είναι όμοια με τα παραπάνω, με τη διαφορά ότι η ανάκτηση της αξίας μεταγενέστερα, αναγνωρίζεται έως το ύψος της αναπόσβεστης αξίας του δανείου κατά εκείνη τη χρονική στιγμή.

Το είδος κάποιων σημαντικών σφαλμάτων που μπορεί να διενεργηθούν κατά την αντιμετώπιση της αποτίμησης των χαρτοφυλακίων, μπορεί να γίνει ευκολότερα κατανοητό με τη χρήση ενός απλοποιημένου παραδείγματος, όπου παρουσιάζεται η επίδραση από εσφαλμένο χαρακτηρισμό ενός χρεογράφου που περιλαμβάνεται στο εμπορικό χαρτοφυλάκιο, αντί να περιλαμβάνεται στο επενδυτικό χαρτοφυλάκιο, όπως έπρεπε.

ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟ	ΚΟΣΤΟΣ ΚΤΗΣΗΣ	ΤΡΕΧΟΥΣΑ ΑΞΙΑ	ΔΙΑΦΟΡΑ
	(1)	(2)	(3) = (2) - (1)
A	100	90	-10
B	150	185	35
Γ	300	250	-50
ΣΥΝΟΛΟ	550	525	-25

ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟ	ΚΟΣΤΟΣ ΚΤΗΣΗΣ	ΤΡΕΧΟΥΣΑ ΑΞΙΑ	ΔΙΑΦΟΡΑ
	(1)	(2)	(3) = (2) - (1)
Δ	500	400	-100
E	100	140	40
Z	200	170	-30
ΣΥΝΟΛΟ	800	710	-90

Ας υποθέσουμε ότι στα κατά ΔΛΠ βιβλία της η εταιρεία:

► καταχωρίζει στα Αποτελέσματα Χρήσεως τη διαφορά που προκύπτει από την αποτίμηση του Εμπορικού Χαρτοφυλακίου της (ζημιά 25€) και

► επιλέγει να καταχωρίζει στα Ιδία Κεφάλαια τη διαφορά που προκύπτει από την αποτίμηση του Επενδυτικού Χαρτοφυλακίου της (ζημιά 90€).

Αν από παραδρομή ή από αδύναμο σύστημα λογιστικής ή μηχανογραφικής παρακολούθησης των χαρτοφυλακίων, ένας από τους τίτλους (έστω ο Δ) περιληφθεί σε λανθασμένο χαρτοφυλάκιο, τότε το αποτέλε-

σμα είναι να υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση στα Αποτελέσματα Χρήσεως. Αν ληφθούν κατάλληλα υπόψη οι επιδράσεις των αναβαλλόμενων φόρων, τότε δεν θα πρέπει να υπάρχει διαφοροποίηση στα Ιδία Κεφάλαια.

Αν λοιπόν ο τίτλος Δ περιλαμβάνεται εκ παραδρομής στο Εμπορικό Χαρτοφυλάκιο, τότε η συνολική αποτίμηση θα έχει ως αναγράφεται στους πίνακες της επόμενης σελίδας:

Από τον λανθασμένο αυτό χαρακτηρισμό του χρεογράφου Δ, κατ' αρχήν δεν υφίσταται διαφορά ως προς τη συνολική τρέχουσα αξία των χαρτοφυλακίων ($525 + 710 = 925 + 310 = 1.235€$) ούτε ως προς

ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟ	ΚΟΣΤΟΣ ΚΤΗΣΗΣ	ΤΡΕΧΟΥΣΑ ΑΞΙΑ	ΔΙΑΦΟΡΑ
	(1)	(2)	(3) = (2) - (1)
A	100	90	-10
B	150	185	35
Γ	500	400	-100
Δ	300	250	-50
ΣΥΝΟΛΟ	1050	925	-125

ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟ	ΚΟΣΤΟΣ ΚΤΗΣΗΣ	ΤΡΕΧΟΥΣΑ ΑΞΙΑ	ΔΙΑΦΟΡΑ
	(1)	(2)	(3) = (2) - (1)
E	100	140	40
Z	200	170	-30
ΣΥΝΟΛΟ	300	310	10

το σύνολο των διαφορών (-25-90=-125+10=-115€).
Ομως, ως αποτέλεσμα της λανθασμένης αυτής αποτίμησης, η εταιρεία:

- ▀ καταχωρίζει στα Αποτελέσματα Χρήσεως τη διαφορά που προκύπτει από την αποτίμηση του Εμπορικού Χαρτοφυλακίου της (ζημιά 125€)
και

- ▀ επιλέγει να καταχωρίζει στα Ιδια Κεφάλαια τη διαφορά που προκύπτει από την αποτίμηση του Επενδυτικού Χαρτοφυλακίου της (κέρδος 10€).

Από την αναφορά των αναγκαίων υπολογισμών για την εφαρμογή των ΔΛΠ σχετικά με το χειρισμό των χαρτοφυλακίων των χρηματοοικονομικών στοιχείων, προκύπτει η τεράστια σημασία της ασφαλούς μηχανογραφικής επεξεργασίας των δεδομένων.

Δ | Θέματα τραπεζικών ομίλων κατά τα ΔΛΠ

Στους τραπεζικούς ομίλους υπάρχουν τρεις ομάδες θεμάτων που πρέπει να αντιμετωπιστούν. Στην πρώτη ομάδα περιλαμβάνονται τα γενικά θέματα που υπάρχουν σε κάθε επιχείρηση, ακόμη και αν δεν υφίσταται όμιλος επιχειρήσεων, στη δεύτερη ομάδα περιλαμβάνονται τα θέματα που υπάρχουν σε κάθε όμιλο επιχειρήσεων και στην τρίτη ομάδα τα θέματα

που οφείλονται στην ιδιαιτερότητα των εργασιών των τραπεζών και των θυγατρικών εταιρειών τους.

Στην πρώτη ομάδα θεμάτων περιλαμβάνονται θέματα όπως η παρουσίαση των παγίων, διαφοροποιημένων ως προς την αξία και την ωφέλιμη ζωή τους, ο υπολογισμός και εμφάνιση επαρκών προβλέψεων, ο υπολογισμός και εμφάνιση αναβαλλόμενων φόρων. Σημειώνεται όμως ότι υπάρχουν σημεία τα οποία απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή στην εφαρμογή των ΔΛΠ στις τράπεζες, σε σχέση με άλλες επιχειρήσεις, όπως π.χ.

- ▀ η αντιμετώπιση όσων παγίων περιήλθαν στην τράπεζα από εγγυήσεις επί δανείων,
- ▀ η αντιμετώπιση των υποχρεώσεων για συνταξιοδοτικές παροχές, δεδομένου ότι πολλές τράπεζες έχουν ταμεία ασφάλισης του προσωπικού τους, έχοντας μάλιστα την υποχρέωση ως τράπεζες για κάλυψη οποιονδήποτε μελλοντικών υποχρεώσεων ταμείων έναντι των ασφαλισμένων.

Στη δεύτερη ομάδα θεμάτων περιλαμβάνονται κυρίως οι εργασίες που σχετίζονται με τον καθορισμό του ομίλου, με υπολογισμούς οικονομικών στοιχείων που αφορούν διεταιρικές συναλλαγές – που συνήθως απαλείφονται – και με υπολογισμούς λοιπών οικονομικών, και όχι μόνο, στοιχείων που αποτελούν πληροφορίες που πρέπει να γνωστοποιηθούν μέσω του προσαρτήματος.

Από τα θέματα της τρίτης ομάδας, που οφείλονται στην ιδιαιτερότητα των εργασιών των τραπεζών και των θυγατρικών εταιρειών τους, εκτός από το χειρισμό των χρηματοοικονομικών στοιχείων που εξετάστηκε στην προηγούμενη παράγραφο, ιδιαίτερα σημαντικό είναι το θέμα των μισθώσεων που αναφέρεται στο ΔΛΠ 17. Σύμφωνα με το ΔΛΠ αυτό, τα σημαντικότερα σημεία που προκύπτουν σχετικά με την εμφάνιση των μισθωμένων παγίων είναι ο προσδιορισμός του είδους της σύμβασης (αν δηλαδή πρόκειται για σύμβαση λειτουργικής μίσθωσης – operational lease ή για σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης – financial lease) και περαιτέρω, για τις περιπτώσεις σύμβασης χρηματοδοτικής μίσθωσης - financial lease, τα θέματα που υφίστανται για τα πάγια σε οποιαδήποτε εταιρεία και όχι μόνο στις τράπεζες (α) του υπολογισμού της ωφέλιμης ζωής του παγίου και (β) του προσδιορισμού της αξίας των παγίων που θα εμφανιστεί στον ισολογισμό.

Η χρησιμοποίηση *παραδειγμάτων*, αν και απλοποιημένων, δείχνει το μέγεθος και τη συνθετότητα των απαιτούμενων διαδικασιών και των αναγκαίων λογιστικών προσαρμογών για τη μετατροπή.

Δεδομένα παραδείγματος Α:
(αντιμετώπιση στα βιβλία του μισθωτή)

Εστω πάγιο με κόστος κτήσης 20.000€, με εκτιμώμενη ωφέλιμη ζωή 10 έτη, το οποίο αποκτήθηκε από την τράπεζα (ή τον όμιλο της τράπεζας) με σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης την 1/1/2001. Το μίσθωμα του 2001 ανέρχεται σε 4.000€ και περιλαμβάνει τόκο 1.500€. Στα βιβλία του μισθωτή, την 31/12/2001, με βάση τα ΕΛΠ εμφανίζεται στα αποτελέσματα χρήσεως μίσθωμα ύψους 4.000€, κοστολογημένο κατάλληλα, έστω στα έξοδα διοίκησης.

Λύση:

Για να γίνει η μετατροπή της 31/12/2001 πρέπει τα υπόλοιπα που εμφανίζονται στα ελληνικά βιβλία να προσαρμοστούν έτσι ώστε να δείχνουν αυτά που απαιτούνται από τα ΔΛΠ την 31/12/2001 ήτοι:

ΠΑΓΙΟ - ΚΟΣΤΟΣ ΚΤΗΣΗΣ:	20.000
ΠΑΓΙΟ - ΣΩΡΕΥΜΕΝΕΣ ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ	(2.000)
ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ (έξοδα διοίκησης)	2.000

Πρέπει δηλαδή να εγγραφεί Πάγιο και σωρευμένες

αποσβέσεις, ενώ ταυτόχρονα να εγγραφεί η υποχρέωση του ανεξόφλητου κεφαλαίου ως δάνειο. Σημειωτέον ότι από το συνολικό κεφάλαιο των 20.000€, ποσό 2.500€ (4.000–1.500=2.500€) έχει επιστραφεί ως τμήμα του μισθώματος του 2001.

Ετσι, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι εγγραφές προσαρμογής διενεργούνται στο τέλος της περιόδου, η απαιτούμενη λογιστική εγγραφή θα είναι:

31/12/01		
	ΧΡΕΩΣΗ	ΠΙΣΤΩΣΗ
ΠΑΓΙΟ	20.000	
ΠΑΓΙΟ - ΣΩΡΕΥΜΕΝΕΣ ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ		(2.000)
ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ (έξοδα διοίκησης)	2.000	
ΜΙΣΘΩΜΑΤΑ (έξοδα διοίκησης)		(4.000)
ΤΟΚΟΙ ΧΡΕΩΣΤΙΚΟΙ	1.500	
ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ LEASING		(17.500)

Εάν περαιτέρω, κατά το δεύτερο έτος (2002) καταβληθεί μίσθωμα επίσης 4.000€ και αυτό περιλαμβάνει τόκο 1.000€, και εάν τα δεδομένα του 2001 παραμένουν βεβαίως όπως αναφέρονται ανωτέρω, τότε λαμβάνοντας υπόψη ότι οι εγγραφές προσαρμογής συνεχίζουν να διενεργούνται στο τέλος της περιόδου, η απαιτούμενη λογιστική εγγραφή της 31/12/2002 θα είναι:

31/12/02		
	ΧΡΕΩΣΗ	ΠΙΣΤΩΣΗ
ΠΑΓΙΟ	20.000	
ΠΑΓΙΟ - ΣΩΡΕΥΜΕΝΕΣ ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ		(4.000)
ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ (έξοδα διοίκησης)	2.000	
ΜΙΣΘΩΜΑΤΑ (έξοδα διοίκησης)		(4.000)
ΤΟΚΟΙ ΧΡΕΩΣΤΙΚΟΙ	1.000	
ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ LEASING		(14.500)
ΚΕΡΔΗ ΕΙΣ ΝΕΟΝ		(500)

Σημειώνεται ότι η επίδραση στο λογαριασμό Κέρδη εις νέον ισούται με τη συνολική επίδραση στα αποτελέσματα του 2001, όπως αυτή είχε προκύψει με την προηγούμενη εγγραφή, αυτή της 31/12/2001 (ήτοι Χρεώσεις 2.000€ πλέον 1.500€ και Πίστωση 4.000€ ήτοι συνολική καθαρή Πίστωση ίση με 500€).

Εστω περαιτέρω στο ανωτέρω παράδειγμα, ότι σύμφωνα με τη σύμβαση, το πάγιο περιέλθει στην κυριότητα της επιχείρησης που χρησιμοποιεί το πάγιο (δηλαδή του μισθωτή) στις 31/12/2005, έναντι αξίας 3.000€, και έστω ότι ο συντελεστής απόσβεσης του παγίου είναι κατά την ελληνική νομοθεσία 20% ετήσια. Τότε τα κατά ΕΛΠ αποτελέσματα της εταιρείας χρηματοδοτικής μίσθωσης για το 2005, αφενός θα επιβαρυνθούν με αποσβέσεις 4.000€ (20.000 x 20%) και με τους τόκους του δανείου που έλαβε ως εκμισθωτής, όποιοι και αν είναι αυτοί, και αφετέρου θα πιστωθούν με κέρδος από την πώληση του παγίου ίσο με 3.000€ (ίσο με το τίμημα της πώλησης, αφού το πάγιο είναι πλέον πλήρως αποσβεσμένο κατά ΕΛΠ) ενώ ακόμη στα έσοδα της χρήσης θα εμφανίζεται το σύνολο του μισθώματος, έστω δηλαδή 4.000€.

Σύμφωνα όμως με τα ΔΛΠ, τα αποτελέσματα του 2005, σε περίπτωση *financial lease*:

- ▶ για το μισθωτή πρέπει να επιβαρυνθούν (α) με τις κατά ΔΛΠ αποσβέσεις και (β) με τους τόκους του δανείου που περιλαμβάνονται στο μίσθωμα και συνήθως αναφέρονται στον πίνακα αποπληρωμής,
- ▶ για τον εκμισθωτή πρέπει να επιβαρυνθούν με τον τόκο που αυτός χρεώνεται για την άντληση των κεφαλαίων, ενώ ούτε αποσβέσεις πρέπει να υπάρχουν στα δικά του βιβλία ούτε αποτέλεσμα από την πώληση του παγίου δεν πρέπει να υπολογίζονται, αφού δεν πρέπει καν να εμφανίζει πάγιο στα βιβλία του.

Σύμφωνα όμως με τα ΔΛΠ, τα αποτελέσματα του 2005, σε περίπτωση λειτουργικής μίσθωσης (*operational lease*):

- ▶ για το μισθωτή πρέπει να επιβαρυνθούν με τα μισθώματα,
- ▶ για τον εκμισθωτή πρέπει να επιβαρυνθούν (α) με τον τόκο που αυτός χρεώνεται για την άντλη-

ση των κεφαλαίων, (β) με αποσβέσεις του παγίου, υπολογισμένες με βάση τα ΔΛΠ και (γ) αποτέλεσμα από την πώληση του παγίου, το οποίο όμως θα προσδιορίζεται με βάση την πραγματική ωφέλιμη ζωή του παγίου, οπότε στο παράδειγμα θα ανέρχεται σε ζημιά 7.000€ αντί κέρδους 3.000€.

Συνεπώς, όπως φαίνεται, θα υπάρχουν σημαντικότερες επίσης επιδράσεις για τις *εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης*, όπου θα υφίσταται αντίστροφη υποχρέωση, σε σχέση με τις μισθώτριες εταιρείες. Πρέπει δηλαδή, τα πάγια που εμφανίζονται στις οικονομικές καταστάσεις τους και για τα οποία το είδος της σύμβασης είναι χρηματοδοτικής μορφής (*financial lease*), να διαγραφούν από τα βιβλία τους και αντί αυτών να λογιστικοποιηθούν απαιτήσεις από τους χρηματοδοτούμενους πελάτες. Μάλιστα τα αποτελέσματα για τις εταιρείες αυτές προσαρμόζονται σημαντικότερα με βάση τα ΔΛΠ και κατά τη διάρκεια των μισθώσεων, αλλά και κατά τη λήξη των μισθώσεων, οπότε στα ελληνικά βιβλία αναγράφεται συνήθως ζημιά από την πώληση.

Δεδομένα παραδείγματος Β:

(αντιμετώπιση στα βιβλία του εκμισθωτή)

Εστω πάγια συνολικής αξίας κτήσης 500.000€, με εκτιμώμενες ωφέλιμες ζωές 10 έτη κατά μέσο όρο, τα οποία αποκτήθηκαν από την εταιρεία χρηματοδοτικής μίσθωσης (η οποία ανήκει στον όμιλο της τράπεζας) και τα οποία παραχωρήθηκαν με σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης (*financial lease*) κατά 10% σε εταιρείες του ομίλου και κατά 90 % σε λοιπές εταιρείες, εκτός ομίλου κατά την περίοδο από 1/1/2000 μέχρι 31/12/2002. Οι σωρευμένες αποσβέσεις των παγίων που έχουν καταχωρηθεί στα βιβλία της εταιρείας χρηματοδοτικής μίσθωσης ανέρχονται την 31/12/2002 σε 110.000€. Τα συνολικά μισθώματα έσοδα του 2001 ανέρχονται σε 60.000€ και περιλαμβάνουν τόκο 9.000€.

Αύση:

Για να γίνει η μετατροπή της 31/12/2002 πρέπει τα υπόλοιπα που εμφανίζονται στα ελληνικά βιβλία να προσαρμοστούν έτσι ώστε να δείχνουν αυτά που απαιτούνται από τα ΔΛΠ την 31/12/2002 ήτοι την

αξία μόνο των παγίων εκείνων που έχουν εκμισθωθεί σε εταιρείες του ομίλου:

ΠΑΓΙΟ - ΚΟΣΤΟΣ ΚΤΗΣΗΣ (500.000 x10%)	50.000
ΠΑΓΙΟ - ΣΩΡΕΥΜΕΝΕΣ ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ (10% επί 2 έτη κατά μέσο όρο)	(10.000)
ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ (αποτελεσματικός λογαριασμός, χρήση 2002)	5.000

Πρέπει δηλαδή να διαγραφούν τα Πάγια που έχουν εκμισθωθεί σε τρίτους καθώς και οι σωρευμένες αποσβέσεις τους, ενώ ταυτόχρονα να εγγραφεί ως απαίτηση το ανεξόφλητο κεφάλαιο με το οποίο έχουν ουσιαστικά χρηματοδοτηθεί οι μισθωτές. Σημειωτέον ότι από το συνολικό κεφάλαιο των 500.000€, έστω ποσό 130.000€ έχει επιστραφεί ως τμήμα των μισθωμάτων μέχρι την 31/12/2002.

Ετσι, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι εγγραφές προσαρμογής διενεργούνται στο τέλος της περιόδου, η απαιτούμενη λογιστική εγγραφή θα είναι:

31/12/02		
	ΧΡΕΩΣΗ	ΠΙΣΤΩΣΗ
ΠΑΓΙΟ (500.000 - 50.000)		(450.000)
ΠΑΓΙΟ - ΣΩΡΕΥΜΕΝΕΣ ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ	180.000	
ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ (αποτελεσματικοί λογ/σμοί)		(90.000)
ΜΙΣΘΩΜΑΤΑ (χρήσης 2002)	60.000	
ΤΟΚΟΙ ΕΣΟΔΑ (χρήσης 2002)		(9.000)
ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ LEASING	312.000	
ΚΕΡΔΗ ΕΙΣ ΝΕΟΝ	3.000	

Όπως γίνεται κατανοητό, οι συνέπειες από αυτή τη λογιστική εγγραφή είναι σημαντικές, τόσο σε επίπεδο αποτελεσμάτων χρήσης, όσο και σε επίπεδο ιδίων κεφαλαίων.

Σχετικά με τις χρηματοδοτικές μισθώσεις, πέρα από τα θέματα που αναπτύχθηκαν στα δύο παραδείγματα ανωτέρω, υπάρχουν και άλλα θέματα και περιπτώσεις που αυξάνουν τη συνθετότητα και τους κινδύνους για λανθασμένη μετατροπή σε ΔΛΠ. Τέτοια θέματα είναι:

1. Η περίπτωση της πώλησης και άμεσης επαναμίσθωσης περιουσιακών στοιχείων, όπου η εικό-

να που πρέπει να παραμείνει στα κατά ΔΛΠ βιβλία του πρώην ιδιοκτήτη και νυν μισθωτή είναι η ίδια ακριβώς εικόνα που θα υπήρχε αν δεν είχε διενεργηθεί η πράξη (πλην της περίπτωσης επιβαρύνσεων με έξοδα και φόρους, τα οποία θα παραμείνουν ως επιβάρυνση στα αποτελέσματα χρήσεως). Προφανώς δηλαδή απαλείφονται και οποιαδήποτε αποτελέσματα από την πώληση του παγίου.

2. Η περίπτωση της καταχώρισης στα κατά ΕΛΠ βιβλία του εκμισθωτή, *αποτελεσμάτων από την πώληση παγίων* στο τέλος της μισθωτικής περιόδου, η οποία αντιμετωπίζεται παρόμοια, με απλοϊκή των αποτελεσμάτων από την πώληση, αν πρόκειται για financial lease, ή με προσαρμογή του αποτελέσματος από την πώληση σε κατά ΔΛΠ ποσά.

Από τις υπηρεσίες που έχουν την ευθύνη της κατάρτισης των οικονομικών καταστάσεων, πρέπει να επιδεικνύεται αυξημένη προσοχή ώστε να αποφεύγονται τα συνήθη σφάλματα κατά τη μετατροπή από ΕΛΠ σε ΔΛΠ, όπως:

- ▶ εσφαλμένος υπολογισμός ή/και χειρισμός της “υπεραξίας”
- ▶ εσφαλμένος υπολογισμός αποσβέσεων παγίων ή άυλων περιουσιακών στοιχείων
- ▶ εσφαλμένες μεταβολές σε χαρτοφυλάκια χρεογράφων
- ▶ εσφαλμένη συμφωνία του λογαριασμού “κέρδη εις νέον”
- ▶ εσφαλμένος υπολογισμός ή και παρουσίαση των δικαιωμάτων μειοψηφίας
- ▶ εσφαλμένος υπολογισμός των αναβαλλόμενων φόρων
- ▶ σφάλματα κοστολόγησης, σε συνέχεια λανθασμένων μεγεθών που επιβαρύνουν τα αποτελέσματα χρήσης και
- ▶ διαφορετική αντιμετώπιση σε θέματα αποτιμήσεων ή και άλλα θέματα, από διαφορετικές εταιρείες του ομίλου
- ▶ σφάλματα στην επιβεβαίωση της αποτελεσματικής λειτουργίας των μηχανογραφικών εφαρμογών, δεδομένου ότι κάποια ίσως έχουν απόλυτα παράλληλη και ταυτόχρονη παρακολού-

θηση όλων των μεγεθών κατά ΕΛΠ και κατά ΔΛΠ, κάποια όμως όχι και

- ▶ στη διενέργεια ελέγχου ποιότητας τόσο για τις εργασίες κατάρτισης των οικονομικών καταστάσεων κατά τα ΔΛΠ, όσο και για τις εργασίες ελέγχου τους.

Ε| Συμπεράσματα

Όπως προκύπτει από τα εκτεθέντα ανωτέρω, οι διαφορές μεταξύ ΕΛΠ και ΔΛΠ είναι πολλές και σημαντικές. Μάλιστα για τον τραπεζικό χώρο, υπάρχουν και ιδιαιτερότητες που καθιστούν το έργο της μετάβασης στα ΔΛΠ ακόμη πιο δύσκολο, ειδικά μάλιστα στην περίπτωση τραπεζικού ομίλου.

Τα σημαντικότερα σημεία, στα οποία πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα από τις διοικήσεις των τραπεζών, και όχι μόνο, είναι:

- ▶ το έργο της μετάβασης από πλευράς τεχνικής υποστήριξης (ιδιαίτερα δε από πλευράς μηχανογραφικής υποστήριξης) και αξιοπιστίας των δεδομένων, περιλαμβάνοντας στο έργο αυτό τόσο τις μητρικές εταιρείες όσο και τις υπόλοιπες που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση,
- ▶ η δημιουργία και η αποτελεσματική λειτουργία κατάλληλων υποδομών (θεσμοθετημένα όργανα διαχείρισης κινδύνων, διαδικασίες και τεκμηρίωση λήψης αποφάσεων επενδύσεων κ.λπ.) που είναι απαραίτητες για να υπάρχουν οι δυ-

νατότητες εφαρμογής ορισμένων σημαντικών σημείων των ΔΛΠ,

- ▶ η αξιολόγηση των δυνατοτήτων που παρέχονται από τα ΔΛΠ, δηλαδή οι εναλλακτικές επιτρεπόμενες πρακτικές, όπως π.χ. η δυνατότητα καταχώρησης των παγίων σε αξία που προκύπτει από έκθεση ειδικού εκτιμητή,
- ▶ η κάλυψη των υποχρεώσεων που επιβάλλονται με νομοθετικές ρυθμίσεις (περιλαμβανομένων θεμάτων συντελεστή φερεγγυότητας, ανοικτών θέσεων κ.λπ.),
- ▶ ο όγκος και τα είδη των πληροφοριών που απαιτούνται, κυρίως για τη σύνταξη του προσαρτήματος.

Υπάρχουν όμως και σημαντικά σημεία, στα οποία πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα και λύσεις από την πολιτεία, αλλά και από τους ορκωτούς ελεγκτές όπως, για παράδειγμα:

- ▶ ο τρόπος τήρησης των λογιστικών βιβλίων,
- ▶ η φορολογική αναγνώριση εξόδων (αν θα εκπίπτουν τα κατά ΔΛΠ έξοδα ή άλλα),
- ▶ αν θα γίνουν αποδεκτοί οι “χονδρικοί υπολογισμοί” διαφορών αποσβέσεων (αν εκτιμηθούν, όπως αναμένεται, διαφορετικοί συντελεστές κατά ΕΛΠ και διαφορετικοί κατά ΔΛΠ) προκειμένου για μετάβαση από οικονομικές καταστάσεις κατά ΕΛΠ σε οικονομικές καταστάσεις κατά ΔΛΠ,
- ▶ αν θα υπάρχει τρόπος σύγκρισης και αξιολόγησης εκτιμήσεων που γίνονται από εταιρείες που δραστηριοποιούνται στον ίδιο χώρο κ.λπ.

Βιβλιογραφία

ANSON MARK J., “Accounting and Taxation of Derivative Instruments”, 1 edition, John Wiley & Sons, 1999.

ARDITTI FRED D., “Derivatives: A Comprehensive Resource for Options, Futures, Interest Rate Swaps, and Mortgage Securities” (Financial Management Association Survey and Synthesis Series), Harvard Business School Pr, 1996.

COOPERS AND LYBRANT, “Understanding IAS – Analysis and Interpretation”, Bath Press, London, 1996.

DELOITTE TOUCHE TOHMATSU, “International Accounting Standards – A Practical Guide to Financial Reporting”, Deloitte Touche Tohmatsu, 2001.

EPSTEIN BARRY J., MIRZA ABBAS ALI, “Interpretation and Application of International Accounting Standards”, 1st edition, John Wiley & Sons, 2002.

INTERNATIONAL ACCOUNTING STANDARDS BOARD, “International Accounting Standards”, IASB, 2002.

PERRY RAYMOND E., “Accounting for Derivatives”, 1st edition, McGraw-Hill Trade, 1996.

TROMBLEY MARK, “Accounting for Derivatives and Hedging”, McGraw-Hill/Irwin, 2002.

VAN GREUNING HENNIE, KOEN MARIUS, “International Accounting Standards: A Practical Guide”, 2nd edition, World Bank, 2001.

ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗΣ, ΒΡΟΥΣΤΟΥΡΗΣ, “Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα και Διερμηνείες”, Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών, Αθήνα, 2002.

ΦΙΛΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, “Τα ΔΛΠ και οι κύριες διαφορές τους από την Ελληνική Νομοθεσία”, Περιοδικό Λογιστής, Απρ. 2001.

ΦΙΛΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, “Αναβαλλόμενοι Φόροι”, Περιοδικό Λογιστής, Αυγ. 2001.